

Bases per a un nou pla estratègic metropolità de Barcelona

Horitzó 2030

Pla Estratègic
Metropolità
de Barcelona

BASES PER A UN NOU PLA ESTRATÈGIC METROPOLITÀ DE BARCELONA

HORITZÓ 2030

Febrer 2014

Volem agrair especialment a Joan Ramon Rovira, director del Gabinet d'Estudis Econòmics i Infraestructures de la Cambra de Comerç de Barcelona, el seu ajut en la confecció d'aquest document.

ÍNDEX

1. Introducció i objectius	4
2. Dimensions i eixos estratègics	
2.1. La dimensió econòmica	
Barcelona, metròpolis innovadora, creativa i emprenedora	
Primer eix estratègic: Innovació (indústria, logística, R+D+i)	12
Segon eix estratègic: Creativitat (turisme, comerç, cultura)	20
Tercer eix estratègic: Esperit Empresarial (regulació, emprenedoria)	25
2.2. La dimensió social i institucional	
Barcelona, metròpolis inclusiva i cohesionada	
Quart eix estratègic: Integració i Cohesió (atur, ocupabilitat, governança)	28
2.3. La dimensió urbanística i ambiental	
Barcelona, metròpolis connectada i sostenible	
Cinquè eix estratègic: Connectivitat i Sostenibilitat (medi, mobilitat)	36
2.4. La dimensió internacional	
Barcelona, metròpolis global	
Sisè eix estratègic: Projecció Global (internacionalització, talent)	41

1. INTRODUCCIÓ I OBJECTIUS

L'objectiu del document és identificar les qüestions clau que caldria prioritzar en la nova etapa de la planificació estratègica de la Barcelona metropolitana, amb horitzó 2030.

Aquesta nova etapa de la planificació estratègica de l'àrea metropolitana ve determinada pels importants canvis esdevinguts d'ençà de la redacció del pla estratègic vigent. Per una banda, la persistència i amplitud de la crisi econòmica, a més de tenir importants efectes sobre el teixit empresarial i sobre l'ocupabilitat, està suposant un important repte per a la cohesió social amb efectes a llarg termini, alhora que pot comportar variacions demogràfiques significatives respecte dels supòsits del pla vigent. Per altra banda, la redacció del pla vigent fou paral·lela a la redacció del Pla Europa 2020 per part de la Comissió Europea, pel que alguns elements d'aquest darrer no van quedar prou recollits en els eixos i propostes del pla. Finalment, i no menys important, s'ha constituït formalment l'Àrea Metropolitana de Barcelona, eina fonamental de la governança metropolitana.

El present document és una primera aproximació que ha de servir de base per al debat i punt de partida en l'elaboració del nou pla estratègic. El document pretén definir un marc conceptual estructurat i coherent, acompanyat d'una primera proposta d'objectius estratègics, orientada a facilitar la reflexió inicial sobre els temes que s'apunten i, si s'escau, i permetre també afegir-ne de nous.

El punt de partida del procés de reflexió estratègica és la visió de la Barcelona² a la que aspirem amb l'horitzó del 2030. Aquesta visió s'articula al voltant de quatre dimensions sectorials de la realitat metropolitana: (i) **econòmica**, (ii) **social**, (iii) **urbanística i mediambiental** i (iv) de **posicionament internacional**. Aquestes, al seu torn, orbiten al voltant d'un objectiu transversal: **el desenvolupament d'una estratègia de creixement inclusiu generadora de més i millor ocupació**.

Per a cada una d'aquestes dimensions s'identifiquen una o més apostes estratègiques, que expressen un o més valors fonamentals per guiar l'estratègia metropolitana i que representen, a la vegada, els principals atributs del model de ciutat³ que es vol assolir.

Des d'una perspectiva econòmica, l'aposta estratègica es focalitza en els valors de la **innovació, la creativitat i l'esperit empresarial**. En la dimensió social, els valors priori-

² Al llarg del document s'utilitzarà Barcelona en la seva accepció metropolitana. En aquells casos en què es refereixi al terme municipal de Barcelona, el document s'hi referirà com a "Barcelona ciutat".

³ Al llarg del document s'utilitzarà la paraula "ciutat" de manera indistinta a "metròpolis".

taris són la **integració** i la **cohesió**. En el pla urbanístic i mediambiental, la **connectivitat** i la **sostenibilitat**. Finalment, el posicionament internacional de la ciutat està orientat per l'aspiració a transformar Barcelona en una **metròpolis global**.

Hi ha ciutats que es caracteritzen per ser capdavanteres en un o més d'aquests atributs bàsics. Però ben poques aconsegueixen destacar simultàniament en totes les dimensions. Londres i Nova York són ciutats globals, però no són exemples modèlics de ciutats cohesionades. Copenhaguen i Estocolm són referències internacionals de ciutats sostenibles i cohesionades, però els hi falta projecció global. Milà ha tingut el prestigi de ciutat altament innovadora i creativa, però no destaca particularment en altres aspectes. Destacar en totes les dimensions caracteritzaria un model de ciutat essencialment equilibrat, capaç de projectar la "marca Barcelona" a l'estatus de metròpolis de referència amb valor universal, més enllà de les connotacions associades amb uns actius singulars (clima, paisatge, estil de vida, Barça, Gaudí).

En un món on les grans ciutats seran, cada vegada més, eixos principals d'articulació de la convivència i dels intercanvis en un entorn globalitzat, la metròpolis de Barcelona pot emergir com a referent d'una determinada manera d'entendre el fenomen urbà —amb un **sentit de la proporció** que faci possible **integrar dinamisme econòmic amb cohesió social, integració amb el medi i projecció global**.

En l'estructura del document, cada valor estratègic, o parell de valors, defineix un **eix** principal de reflexió. Dins de cada eix s'identifiquen uns **actius i passius**, juntament amb uns **factors transformadors** que configuren conjuntament la realitat de la ciutat metropolitana, en continua evolució; unes **tendències** de futur que incideixen sobre aquesta dinàmica i, alineats amb les tendències, els **reptes** que cal afrontar i les **oportunitats** que es poden aprofitar. Finalment, es defineixen els **objectius estratègics** i es fa una breu comparació amb altres projectes estratègics d'àmbit urbà —en particular amb l'actual PEMB 2020.

Es posa un èmfasi especial en identificar les **sinèrgies** que poden existir entre els actius consolidats i els actius emergents o factors transformadors, de cara a transformar la realitat en la direcció dels valors estratègics que configuren la visió de futur. Per exemple, el turisme es pot considerar un actiu consolidat de la ciutat, tot i els reptes que afronta, i les indústries culturals i creatives un actiu emergent, tot i les limitacions que llasten el seu potencial. Apostar per la cultura és fer-ho simultàniament per una millor qualitat del turisme i, com a conseqüència, per un determinat model de ciutat que busca un cert equilibri entre el repte de crear ocupació i l'objectiu d'afegir un valor diferencial que permeti elevar la qualitat de l'ocupació creada.

Per tant, **s'aposta pels actius emergents com a vectors transformadors dels actius consolidats**, tot reconeixent que no són els únics factors de transformació a tenir en

1. Introducció i objectius

compte. Així mateix, també es reconeix que no emergeixen del buit, sinó que ho fan precisament sobre la base d'una acumulació prèvia de capital —humà, físic, tecnològic i social— en sectors de llarga tradició, que cal potenciar transformant-los. En aquest sentit, es proposa un discurs que eviti situar els sectors “emergents” i “tradicionals” en calaixos separats sinó que, al contrari, identifiqui les complementarietats i busqui l'articulació dins d'una mateixa visió de futur.

El balanç d'actius i passius que defineix la situació actual de la ciutat metropolitana inclouria, entre d'altres, els següents factors:

Actius

- + Un potencial logístic important, encapçalat per unes infraestructures aeroportuàries i portuàries renovades i amb un ampli potencial per absorbir nous increments en els fluxos de persones i mercaderies, juntament amb plataformes com la Zona Franca, la Fira i Mercabarna .
- + Un sector industrial consolidat i molt orientat a l'exportació, amb notables fortaleces en determinades branques d'activitat com, per exemple, la farmacèutica i l'agroalimentària.
- + Una tradició d'excel·lència en àmbits de serveis molt vinculats amb la creativitat en sentit ampli, com les indústries editorial i audiovisual, l'arquitectura, el disseny, la moda, l'esport o la gastronomia.
- + Barcelona ha sabut posicionar-se com a referent mundial en el turisme de ciutat, amb més de set milions de visitants i setze milions de pernoctacions, cada vegada més orientat a un servei diferenciat i de qualitat.
- + Malgrat els estralls derivats de la crisi, l'àrea metropolitana encara gaudeix d'un nivell de cohesió social prou sòlid.
- + Un clima social i cultural força favorable a la creació i desenvolupament de noves iniciatives empresarials. En especial, les de base científica i tecnològica.
- + Barcelona és pot considerar una referència en l'àmbit de les smart cities, l'economia verda, el vehicle elèctric i l'autosuficiència energètica.
- + L'ampli reconeixement internacional dels centres de recerca i les universitats ubicats a l'àrea metropolitana, especialment en l'àmbit de la biomedicina, amb capacitat per atraure el millor talent internacional i retenir el propi.

- + Una posició cada vegada més destacada en l'àmbit tecnològic, reforçada en tant que Capital Mundial de les Tecnologies Mòbils fins el 2018, que inclou la celebració cada any d'un congrés mundial d'aquest sector a la ciutat
- + Una marca de ciutat reconeguda arreu del món

Passius

- Resten pendents d'executar o completar importants projectes en l'àmbit de les principals infraestructures logístiques, com per exemple els accessos ferroviaris definitius al port de Barcelona, l'estació d'alta velocitat de la Sagrera i el Corredor Mediterrani.
- En l'àmbit de la connectivitat hi ha un conjunt d'infraestructures que representen un coll d'ampolla que dificulta la mobilitat, com l'ampliació de la Ronda Litoral, les connexions amb el Baix Llobregat o el nus de la Trinitat.
- La mobilitat interna es veu afectada per la congelació d'una sèrie de projectes d'infraestructures de transport (L9 del metro, rodalies Renfe, accés a l'aeroport, enllaç A2-AP7...).
- Les elevades taxes d'atur durant les fases recessives del cicle econòmic suposen una enorme ineficiència en la utilització dels recursos, un elevat cost personal i un important repte per a la cohesió social.
- L'accés a l'habitatge continua essent un important problema per a alguns col·lectius de la ciutat (joves, nouvinguts...).
- El fet de no ser capital resta a Barcelona possibilitats d'hostatjar seus d'empreses on el factor regulatori és important, amb l'impacte econòmic que això comporta.
- Continuen existint importants desajustaments educatius i de formació, que es tradueixen en un (a) fracàs escolar decreixent però encara elevat; (b) insuficient domini d'idiomes estrangers (en especial anglès i francès); i (c) una falta d'encaix també decreixent però millorable entre necessitats i oferta formatives.

1. Introducció i objectius

– La contaminació atmosfèrica continua essent una assignatura pendent de la ciutat. El nucli del document són els sis objectius estratègics que resulten d'analitzar actius i passius, considerar tendències, i anticipar reptes i oportunitats, agrupats en quatre blocs amb els atributs que configuren la visió de la Barcelona metropolitana en cada una de les quatre dimensions sectorials (econòmica, social, ambiental i internacional) i un objectiu transversal (creixement inclusiu i ocupabilitat) amb horitzó 2030:

A. Dimensió econòmica:

“Barcelona, metròpolis innovadora, creativa i emprenedora”

Objectiu 1: Reforçar la posició de Barcelona com el principal eix industrial i logístic de la Mediterrània, que connecti l'Àsia emergent amb l'Europa Central, traduint la capacitat de recerca en innovació aplicada a tots els processos productius.

Objectiu 2: Fer de Barcelona una capital turística, comercial i cultural de referència al món, diferenciada per la qualitat dels seus serveis i l'originalitat de les seves creacions.

Objectiu 3: Fer de Barcelona una metròpolis especialment atractiva per crear i desenvolupar projectes empresarials, mitjançant un marc institucional i regulatori d'àmbit metropolità simple, àgil i flexible.

B. Dimensió social:

“Barcelona, metròpolis inclusiva i cohesionada”

Objectiu 4: Donar autèntica dimensió metropolitana a les polítiques actives d'ocupació, habitatge, espai públic i, en general, a totes les actuacions orientades a enfortir la cohesió social en l'àmbit metropolità.

C. Dimensió urbanística i ambiental:

“Barcelona, metròpolis connectada i sostenible”

Objectiu 5: Transformar Barcelona en una metròpolis intel·ligent líder en la gestió dels recursos hídrics i energètics i en la utilització de les noves tecnologies per gestionar els fluxos de persones i mercaderies, amb un protagonisme creixent de l'economia verda.

D. Dimensió internacional:

“Barcelona, metròpolis global”

Objectiu 6: Posicionar Barcelona com a seu d'empreses, institucions i centres de referència d'àmbit internacional, en els terrenys econòmic i polític, científic, tecnològic, cultural i artístic, amb l'objectiu d'atraure el talent internacional i retenir i projectar el propi arreu del món.

Finalment, és important tenir en compte que tot procés de planificació estratègica en l'àmbit urbà es desenvolupa necessàriament en un context de gran complexitat i està subjecte a la possibilitat de canvis no previsibles en el moment d'elaboració del pla (els anomenats “cignes negres”). És a dir, la planificació estratègica ha de reconèixer que es mou en un entorn d'incertesa radical, en el que sovint no és possible quantificar amb probabilitats conegudes els escenaris de futur, davant d'una realitat essencialment dinàmica que pot deparar realitats no anticipades.

Ara bé, la incertesa que és consubstancial als fenòmens complexos no eximeix de la responsabilitat de planificar el futur amb tot el coneixement disponible en cada situació històrica concreta. Però sí recomana flexibilitat en el procés de definició i revisió de les estratègies, posant èmfasi en la necessària adaptació al canvi. Tot i reconèixer la importància d'ajustar en la mesura del possible les previsions i els objectius a la realitat, present i futura.

2. DIMENSIONS I EIXOS ESTRATÈGICS

2.1. LA DIMENSIÓ ECONÒMICA

Barcelona, metròpolis innovadora, creativa i emprenedora

L'economia metropolitana es recolza fonamentalment en dos grans grups d'activitat. Per un costat, les activitats que s'articulen al voltant del turisme, el comerç i, més en general, els serveis a les persones. Dins de les activitats de serveis a les persones destaquen especialment els serveis socials, encapçalats pels sistemes de salut i educatiu. L'altra gran grup d'activitat és el constituït per la indústria, la logística i els serveis empresarials.

Aquests són els fonaments de l'economia metropolitana i han de ser el punt de partida per iniciar qualsevol reflexió sobre el futur de la ciutat. Altres sectors emergents i amb un elevat potencial de creixement, com les activitats que s'agrupen al voltant de l'anomenada "economia del coneixement" o les indústries culturals i creatives, neixen i es desenvolupen sobre una base industrial i de serveis consolidada —i que al seu torn contribueixen a transformar.

Aquesta simplificació d'una realitat econòmica diversa i complexa no implica negligir la contribució d'altres sectors d'activitat importants per a la ciutat, com la construcció. Però en un document com aquest cal anar més enllà de reconèixer la diversitat del teixit econòmic de Barcelona i cal **destacar el valor estratègic de la indústria i de la logística, del turisme i del comerç, en conjunció amb altres sectors emergents en els terrenys de la cultura i del coneixement científic i tecnològic**. Valor estratègic per l'impacte transformador d'aquests sectors sobre el conjunt de l'economia i, especialment, per la seva incidència determinant tant en la quantitat com en la qualitat de l'ocupació en l'àmbit metropolità.

En una economia essencialment diversificada com és el cas de l'àrea metropolitana de Barcelona —i de Catalunya per extensió— aquests dos grans pols d'activitat són **més complementaris que excloents**. Si la indústria és la punta de llança dels augments de productivitat, que després s'estenen al conjunt del teixit empresarial, els serveis són la font principal d'ocupació. L'objectiu és generar ocupació de qualitat, en el marc d'un nou model productiu amb una participació equilibrada de la indústria i dels serveis, dels sectors més consolidats i d'aquells altres considerats emergents. Aquest nou model productiu no es podrà construir competint amb salaris baixos i productes indiferenciats. La clau de l'èxit industrial són els augments de productivitat a través de la innovació i, en el cas dels serveis, la diferenciació del producte mitjançant la creativitat.

Innovació i creativitat són factors de competitivitat transversals al conjunt del teixit productiu. Per tant, són valors estratègics que han de guiar les polítiques metropolitanes en l'àmbit de l'economia, tant pel que fa a l'ordenació i promoció de la indústria, el comerç i el turisme, com en relació als sectors considerats emergents, tractant d'activar sinèrgies i complementaritats entre uns i altres.

El tercer valor, imprescindible en l'àmbit econòmic, que posa en valor els altres dos, és l'esperit empresarial. És a dir, la capacitat per crear i desenvolupar projectes empresarials validats pel mercat, fent un ús el més eficient possible dels recursos disponibles —com la innovació i la creativitat. Barcelona és sense dubte terra d'empresadors, per història i per cultura. Però l'esperit empresarial no és només una qüestió d'actitud i d'ambició individuals. És també una qüestió vinculada amb l'entorn en el que neixen i es desenvolupen els projectes i amb els incentius i obstacles que regulen la vida econòmica. És, per tant, una qüestió que també afecta i implica marc institucional i social, molt vinculada al territori i, per tant, a les diferents administracions i regulacions que incideixen en l'àmbit metropolità.

Darrera la innovació, la creativitat i l'esperit empresarial d'una ciutat hi ha el capital humà de tots aquells que hi viuen i treballen. Aquest és sense dubte el principal actiu de la ciutat, que cal posar en valor i potenciar per assolir no només l'objectiu de ciutat innovadora i creativa, sinó també socialment inclusiva i cohesionada, urbanísticament sostenible i amb projecció global. Per tant, la qüestió del capital humà és la qüestió fonamental i es tractarà de forma transversal a les quatre dimensions del fet metropolità: econòmica, social, urbanística i mediambiental, i de posicionament internacional.

PRIMER EIX ESTRATÈGIC: INNOVACIÓ (indústria, logística, R+D+i)

Actius / passius

La indústria, les activitats logístiques i els serveis empresarials constitueixen un eix vertebrador fonamental de l'economia metropolitana. Barcelona és la **capital industrial del sud d'Europa** i una part important del valor afegit de l'àrea metropolitana l'aporta la indústria, de forma directa o indirecta. A més, la indústria és clau per generar llocs de treball qualificats, altament productius i ben remunerats, que permetin transformar progressivament el model productiu —des d'un model com l'actual, encara molt dependent de la utilització extensiva de recursos naturals i mà d'obra poc qualificada, cap a un model que apliqui més intensivament factors de producció basats en el coneixement. Segons Eurostat, l'any 2011 Catalunya se situava en cinquè lloc entre les regions europees amb major nombre d'ocupats en manufactures d'intensitat tecnològica alta i mitjana-alta. I és ben coneguda l'elevada correlació que existeix entre la despesa en R+D, la propensió exportadora i el pes de les activitats industrials en l'economia.

Malgrat la tendència a la desindustrialització registrada a Catalunya durant les últimes dècades, com ha estat el cas a altres països, el sector compost per la indústria manufacturera juntament amb els serveis a la producció assoleix un pes en el PIB del 64 % a Catalunya i del 60 % al conjunt de la UE. Tot i així, cal reconèixer que la crisi econòmica ha accelerat la desindustrialització, provocant una important destrucció d'ocupació i teixit empresarial en aquest sector. També cal destacar el fet que la localització de les activitats manufactureres contribueix a arrelar altres activitats d'elevat valor afegit, com la R+D, i que té efectes multiplicadors molt significatius en altres sectors. Per reforçar aquests arguments, un estudi del *Boston Consulting Group* posa de manifest que els països europeus amb un major pes de la indústria en el PIB (Alemanya, Àustria, Suècia i Holanda, entre d'altres) es caracteritzen per unes taxes d'atur inferiors a la mitjana (en el cas de l'Estat espanyol l'exemple és el País Basc). Des d'aquest punt de vista, es pot dir que la indústria també contribueix a fomentar un model de societat més cohesionat.

Pel costat dels passius cal reconèixer que els nivells mitjans de productivitat de la indústria catalana i, com a conseqüència, les remuneracions salarials mitjanes, se situen significativament per sota dels nivells assolits pels països europeus capdavanters. Aquest fet reflecteix, entre d'altres factors, una **menor dimensió** relativa dels establiments industrials al nostre país, una menor intensitat en l'aplicació del coneixement

als processos productius i uns factors de competitivitat lligats a l'entorn territorial — com els **costos energètics** o les infraestructures— o al marc institucional — **regulacions ineficients**— amb un important marge de millora.

Per altra banda, cal tenir molt present fins a quin punt la logística i en especial les infraestructures de transport són fonamentals per a una economia industrial. L'àrea metropolitana està especialment ben situada com a **zona de connexió** entre l'Europa Central i altres zones del món —en particular les economies asiàtiques de ràpid creixement— i disposa d'unes capacitats logístiques força desenvolupades, tant per gestionar els fluxos de mercaderies que transiten pel territori, com per facilitar que es pugui afegir valor a aquests fluxos en el territori. La **situació privilegiada** de Barcelona en l'anomenada megaregió urbana que va fins a Lió i cap al Sud pel corredor natural de l'Arc Mediterrani, li atorga un avantatge natural i constitueix un factor de competitivitat fonamental per a l'economia metropolitana —que cal preservar i reforçar. Pel costat dels passius, tot i reconèixer els importants progressos realitzats els últims anys pel que fa a algunes de les principals infraestructures de transport (port, aeroport i connexions ferroviàries d'alta velocitat), el dèficit històric de les inversions estatals a Catalunya ha deixat un conjunt de mancances importants. Es poden destacar, per exemple, la lenta progressió de les connexions ferroviàries en el **Corredor Mediterrani**, les limitacions de les xarxes viària i ferroviària amb amplada europea —en especial, els problemes de congestió a la **xarxa viària** de l'AMB—, la falta de **connexió entre metro i aeroport** o la falta de desenvolupament de **rutes aèries de llarga distància** que connectin l'Aeroport de Barcelona-El Prat amb altres continents.

Factors transformadors

Com posen de manifest tant l'*Observatori Barcelona* com l'*Anuari Metropolità*, la nostra metròpolis excel·leix a nivell internacional en l'àmbit de la **recerca científica** i disposa d'una xarxa d'infraestructures i centres especialitzats de primer ordre. Segons dades d'Eurostat per a 2011, Barcelona se situa en el novè lloc entre les ciutats europees amb major nombre d'ocupats en serveis intensius en serveis i alta tecnologia. A Barcelona ciutat els assalariats que treballen als serveis intensius en coneixement i alta tecnologia representen el 5 % del total el 2012. Catalunya en conjunt, amb 592.000 treballadors amb estudis superiors dedicats a la ciència i la tecnologia el 2011, se situa en la sisena posició del rànquing de regions europees, només superada per la regió de Paris, Londres, Madrid, Varsòvia i Roïna-Alps. I pel que fa a la producció científica Barcelona, amb 14.777 publicacions, se situa com a quarta ciutat d'Europa i desena del món, segons les dades de l'Informe sobre l'evolució de la producció científica de les principals ciutats del món 2012, elaborat per l'UPC. On falla és en la translació d'aquesta capacitat de recerca bàsica en **innovació aplicada**.

L'aposta dels últims anys per l'anomenada “[economia del coneixement](#)” ha contribuït decisivament a desenvolupar un conjunt de [centres científics i tecnològics de referència](#) a la regió metropolitana, que interactuen amb les universitats i amb un teixit empresarial de nova creació en activitats intensives en coneixement. El prestigi de Barcelona en el camp de la biomedicina i la biotecnologia (Institut de Recerca Biomèdica o l'Institut d'Oncologia de la Vall d'Hebron) és un exemple clar en aquest sentit, però no és l'únic. Entitats com l'Institut de Ciències Fotòniques són també representatives de la cada vegada més estreta connexió entre indústria i coneixement.

L'experiència del 22@, procurant la integració en un mateix espai urbà dels usos residencials amb les activitats empresarials, professionals i d'investigació, fa tangible el compromís metropolità amb l'economia del coneixement. Compromís que es veu reforçat pel fet d'ubicar a Barcelona la seu d'esdeveniments d'abast mundial en l'àmbit de les activitats intensives en coneixement, com és el cas destacat del [Mobile World Congress](#).

Tendències / reptes / oportunitats

El nou PEMB horitzó 2030 s'inscriu en un [context de sortida de la crisi](#) i principi de la recuperació en el que la indústria metropolitana ha pagat un preu molt elevat, en forma d'una important destrucció d'ocupació i teixit empresarial. Però també és aquesta mateixa indústria manufacturera metropolitana la que està fent actualment una de les aportacions més decisives per sortir de la crisi i consolidar la recuperació, via exportacions. Sense perdre de vista aquesta realitat de partida, cal interrogar-se a continuació sobre les perspectives a més llarg termini i les principals tendències de fons que operen sobre el futur de la indústria, la logística i els serveis empresarials.

Un article recent de Larry Summers, que ha tingut un cert impacte mediàtic i també alguna resposta acadèmica, plantejava la possibilitat de que a la sortida de la crisi actual no es recuperaria la tendència de creixement anterior, sinó que seguiria una llarga fase caracteritzada pel quasi-estancament a les principals economies desenvolupades. En essència, la tesi de Summers apuntava al fet que els motors que han impulsat el creixement econòmic als principals països desenvolupats han estat vinculats amb forces especulatives o “bombolles” diverses —tecnològica, immobiliària, financera— i que aquest procés estaria arribant ara a la seva fi.

És una tesi discutible, a la que se li pot atorgar més o menys credibilitat, però que resulta útil per posar de manifest un canvi estructural en relació al qual hi ha un ampli consens i que condicionarà en quina mesura i de quina manera sortirem de la crisi.

Aquest canvi estructural és la necessitat de conciliar en el futur creixement i desenvolupament o, el que és el mateix, **créixer tot mantenint equilibri o superàvit en la balança comercial** —objectiu que només és possible assolir amb un **sector exportador prou potent i diversificat**.

Per altra banda, no es pot deslligar la voluntat de reindustrialització de les economies europees dels **canvis geopolítics** que estan alterant el mapa de la globalització, per tal de situar la nova indústria emergent dins d'una xarxa logística que permeti desplegar eficaçment tot el potencial latent de les noves tecnologies. A l'estudi sobre "Les tendències mundials i els seus impactes a les grans metròpolis" (Informe de la *Comissió de Prospectiva del PEMB*, gener 2012) es reconeix que les tendències geopolítiques determinaran el futur i que la variable distància (física, cultural, social, institucional i cultural) pren una rellevància especial. El món es reequilibra i el capital es mou cap a nous territoris, desplaçant el centre de gravetat econòmic a les metròpolis i megaregions urbanes d'Orient, amb l'aparició de **noves rutes comercials** lligades a aquells centres portuaris i aeroportuaris capaços d'oferir preus competitiu i connectar economies potents orientades a l'exportació.

En aquest context dinàmic de la globalització la logística passa a ser un factor absolutament determinant per a la majoria de processos industrials, de manera que els costos logístics poden superar als laborals en molt productes —i és previsible que aquesta tendència s'accentui en el futur, amb horitzó 2030. Les **infraestructures logístiques i la planificació del territori** des d'una perspectiva pro-industrial són, per tant, factors clau per a la competitivitat del conjunt de l'economia, donant sentit a l'afirmació de que en una economia globalitzada **no competeixen les empreses, competeixen els territoris**. És a dir, la competitivitat empresarial estaria més vinculada a les característiques del lloc on es produeix que a les pròpies capacitats internes de les empreses.

Com també es reconeix a l'Informe de la *Comissió de Prospectiva del PEMB* la tecnologia del futur impulsarà la creació de noves indústries que molt possiblement tindran un origen urbà. Un monogràfic recent de *The Economist* anunciava l'arribada d'una **quarta revolució industrial**, exemplificada per tecnologies com la impressió en 3D, que podria representar una revolució similar a la invenció de la màquina de vapor durant la primera revolució industrial. A diferència del paradigma de la producció *fordista* que persegueix economies d'escala, la impressió digital tridimensional les soscava, ja que el cost unitari no varia amb l'escala de producció. Per tant, s'albira un escenari de futur en el que "les mateixes tecnologies que necessitem per fer ciutats intel·ligents i sostenibles puguin contribuir a reindustrialitzar-les" (Manel Sanromà en "La revolució TIC: el model Barcelona", *Barcelona Metròpolis* 2011).

En conclusió: la indústria, que ha patit molt especialment les conseqüències de la crisi, amb una important destrucció d'ocupació i de bona part del teixit empresarial, afronta ara els reptes d'una [competència global creixent](#) i d'adaptació a una [frontera tecnològica](#) que es desplaça constantment. No obstant, la globalització de la competència i l'emergència de noves tecnologies —exemplificades pel paradigma de l'anomenada “quarta revolució industrial”— a la vegada que [reptes](#) son també [oportunitats per](#) avançar posicions en la cadena de valor de la producció industrial a escala mundial.

Es poden dibuixar dos escenaris alternatius: Un primer d'obsolescència progressiva associada amb un model basat només en els costos, que accentuaria la tendència cap a la desaparició de la indústria de la zona metropolitana. I un segon escenari de convergència cap a un model de “nova indústria” —i no només “noves indústries”— amb un pes creixent de la informatització de la producció, la robotització, la nanotecnologia o les impressores 3D. La nova indústria també estaria caracteritzada per una més estreta [articulació](#) entre les activitats manufactureres, logístiques i de serveis empresarials, amb l'adopció intensiva d'[estratègies innovadores](#) tecnològiques i de gestió.

Objectiu estratègic

Economia industrial, capacitats logístiques i economia del coneixement es fusionen dins del paradigma de la “nova indústria”. Una vegada definides les tendències i els reptes de futur, així com les àrees en les que Barcelona pot competir amb més èxit, l'estratègia metropolitana passa per configurar un model efectiu d'articulació de la capacitat de recerca i de generació de coneixement amb la innovació —científica, tecnològica, organitzativa i de gestió— capaç de transformar el potencial industrial i logístic del seu territori.

L'objectiu estratègic que es proposa és [reforçar la posició de Barcelona com el principal eix industrial i logístic de la Mediterrània, que connecti l'Àsia emergent amb l'Europa central, traduint la capacitat de recerca en innovació aplicada a tots els processos productius.](#)

Cal construir a partir de la feina ja feta en aquesta línia, exemplificada, entre d'altres institucions i projectes, per l'entitat *Barcelona-Catalonia (The Mediterranean Innovation Hub)*. *Barcelona-Catalonia* és resultat de la col·laboració entre la Generalitat de Catalunya —a través de l'Incasòl— i l'Ajuntament de Barcelona, per promoure el desenvolupament de nous projectes estratègics en el marc d'un nou model de ciutat estretament lligat a l'economia del coneixement. Per tant, és una acció que pretén posicionar Barcelona i Catalunya com a *hubs* d'innovació i logística del sud d'Europa, en

un entorn de potents infraestructures intensives en coneixement i de mobilitat. *Barcelona-Catalonia* es concentra a l'Àrea Metropolitana de Barcelona i aposta per buscar un ús equilibrat del territori, que combini habitatges, equipaments, activitats econòmiques i espais públics.

Comparativa amb el Pla estratègic metropolità de Barcelona 2020 i altres projectes estratègics

Un dels debats més importants arran de la presentació de l'informe de la Comissió de Prospectiva del Pla estratègic metropolità de Barcelona 2020 va girar al voltant del paper de la indústria a la metròpolis. En concret, es va posar en qüestió si s'havia de considerar com a part indispensable de l'economia metropolitana, per arribar a dues conclusions contrastades. Una part dels participants al debat va defensar que val la pena lluitar per un sector industrial que integri la seqüència creació-innovació-producció amb centres de direcció situats al territori, la qual cosa faria menys improbable la deslocalització. Mentre que altres participants van defensar la manufactura com a base econòmica indispensable per la metròpolis del futur, posant com a exemple el model alemany.

L'estratègia Europa 2020, en canvi, no deixa lloc a dubtes, a l'establir l'objectiu global de fer passar la participació de la indústria en el PIB del 16% actual al 20%. Per tant, amb una perspectiva europea del que es tractaria és d'invertir les tendències poc favorables que apunten a la desindustrialització del continent mitjançant, entre d'altres instruments, les tecnologies avançades de producció, tecnologies facilitadores, bio-productes, construcció i matèries primeres sostenibles, vehicles nets i xarxes intel·ligents. El "Pacte per a la indústria a Catalunya", subscrit pels agents socials i altres entitats representatives de l'economia del país, assumeix plenament aquesta estratègia, en el context d'un canvi de model productiu necessari per sortir efectivament de la crisi.

El tractament d'aquestes qüestions a l'actual PEMB 2020 és fragmentari. S'inclou un eix estratègic específic ("Més enllà de les empreses *bio*. Posada al dia i potenciació de la indústria i dels sectors tradicionals") on es tracta la indústria dins dels anomenats "sectors tradicionals", juntament amb el turisme, que l'AMB "no pot abandonar". La reflexió va en la línia de potenciar el marc de competitivitat que n'asseguri la viabilitat d'aquests sectors. La logística pràcticament no figura al text, mentre que la innovació tecnològica es tracta amb més profunditat en un altre eix específic dedicat als sectors emergents. Tampoc es dedica prou atenció a les implicacions de la crisi i al paper de la indústria en la transformació del model productiu.

2. Dimensions i eixos estratègics. La dimensió econòmica

Cal dir que el procés d'elaboració de l'actual PEMB va coincidir en el temps amb la crisi econòmica més llarga i profunda de les últimes dècades, i que podria marcar un abans i un després a l'economia mundial i, per extensió, a l'economia metropolitana. El nou PEMB s'hauria d'incardinar firmament en aquest nou context, marcat per la recuperació de la crisi i el necessari canvi de model productiu, intentant aportar una clara visió de futur en un moment de gran incertesa. El plantejament que es proposa adoptar en aquets document s'alineja més nítidament amb les prioritats establertes a l'agenda europea 2020, que es concreten en set iniciatives emblemàtiques, de les que tres ("Unió per la innovació", "Una Europa que utilitzi eficaçment els recursos" i "Una política industrial per a l'era de la mundialització") entren de ple en les temàtiques d'aquest eix estratègic.

El tractament de la innovació a l'agenda europea està enfocat a alinear-la amb els principals reptes de futur en sentit ampli (el canvi climàtic, l'energia, la salut, l'evolució demogràfica, etc.) i especialment amb l'eficiència en la utilització dels recursos (principalment energètics). També es fa una referència explícita al potencial transformador de les noves tecnologies al sector logístic ("Desenvolupar infraestructures de transport i energia intel·ligents, modernitzades, interconnectades i amb utilització intensiva de les TIC").

Especialment, l'agenda europea aposta per una política industrial "moderna" que, entre d'altres objectius, promogui l'ús de tecnologies i mètodes de producció més eficients, i que les xarxes de transport i logístiques permetin a la indústria europea un accés efectiu al mercat únic i als mercats internacionals.

Al document de reflexió estratègica de l'AMB (en procés d'elaboració), tres dels onze temes seleccionats tenen relació directa amb la indústria i la innovació: "Espais de producció. Els polígons industrials i d'activitat econòmica", "Creació de coneixement i transferència de tecnologia" i "Comerç internacional". El primer entra de ple en els reptes que planteja l'articulació dels espais logístics amb les activitats econòmiques —la indústria en particular. El segon fa esment específic a la necessitat de sortir de la crisi amb una estratègia que no es recolzi exclusivament en la reducció dels costos laborals nominals, posant l'accent en la necessitat de reforçar la transferència tecnològica a les empreses, entre d'altres mesures. Finalment, l'apartat dedicat al comerç internacional té una vinculació directa amb el sector industrial i, en particular, amb els aspectes logístics ("connexions intermodals eficients i de gran capacitat amb els principals mercats de consum") i tecnològics ("buscar sinèrgies entre les empreses i els centres de recerca i disseny sota el paraigües de la marca Barcelona").

SEGON EIX ESTRATÈGIC: CREATIVITAT (turisme, comerç, cultura)

Actius / passius

El bloc d'activitats constituït pel **turisme**, el **comerç** i els **serveis a les persones** és l'altra gran pol vertebrador de l'economia metropolitana amb el que cal comptar. Així com la indústria és decisiva per elevar la productivitat del teixit empresarial, el sector serveis és fonamental per **crear ocupació**. La ciutat de Barcelona és un dels principals destins turístics del món i disposa d'un teixit comercial ampli i diversificat. Manté la novena posició entre els principals aeroports d'Europa el 2012 i disposa del primer port d'Europa i quart del món en nombre de creueristes.

El **model turístic** de Barcelona ha demostrat ser una fórmula d'èxit, en el que ha estat el propi sector el que ha pres la iniciativa, amb suport públic. Mentre que a Madrid la gestió ha estat massa influïda des de la vessant política i els empresaris han anat darrera. Entre els principals factors que expliquen l'èxit turístic hi ha, sens dubte, uns atributs naturals privilegiats i unes infraestructures aeroportuàries renovades, però també un estil de vida amb connotacions de ciutat oberta, tolerant i creativa. El disseny i l'arquitectura de Barcelona són una mostra il·lustrativa del **potencial creatiu** de la ciutat, amb una gran capacitat d'atracció de visitants estrangers, però també ho són la gastronomia, les manifestacions artístiques i, en un pla diferent però complementari, l'esport —exemplificat per l'estil de joc imaginatiu del seu club de futbol principal.

Com en el cas de la indústria, darrera d'aquest èxit hi ha una important acumulació de capital humà i de talent desenvolupat en un entorn propici i de llarga tradició. Però també planen dubtes sobre el risc de caure en el **monocultiu turístic** o en un model de turisme de masses que competeixi bàsicament per preus, acompanyat per una degradació dels actius que són la base del seu propi èxit. Altres **factors de risc** són la inseguretat ciutadana, l'intrusisme a través de l'economia submergida (allotjaments turístics no declarats) i les limitades connexions aèries amb països emergents.

També cal fer referència als vincles estrets entre turisme i comerç i les limitacions que podria representar la normativa d'horaris comercials per facilitar el turisme de compres. Mentre que per la banda dels actius cal senyalar que segons el *Global Shopper City Index* que elabora *The Economist Intelligence Unit* i que avalua les millors ciutats europees per a les compres de turistes internacionals, Barcelona se situa en segona posició, prop de Londres. Obtenint bons resultats en totes les categories de l'índex:

botigues, assequibilitat, conveniència, hotels i transport, cultura i clima, així com per l'oferta gastronòmica.

Factors transformadors

Entenem la cultura com el conjunt de tradicions (literàries, historicosocials i científiques) i de formes de vida (materials i espirituals) d'un poble, d'una societat o de tota la humanitat. Amb aquesta perspectiva àmplia, la dimensió econòmica de la cultura associada als serveis personals inclouria les activitats pròpies de les anomenades **indústries culturals i creatives** en sentit estricte, però també **altres àmbits d'activitat amb connotacions culturals i d'estil de vida** —com l'arquitectura, el disseny, l'esport, la moda, la gastronomia i, en general, els serveis relacionats amb la creació científica i artística, el lleure i el benestar. En tots els casos, es tracta d'activitats econòmiques en les que el territori on floreix una determinada "cultura" o manera de viure i fer les coses marca la diferència amb altres territoris i constitueix la principal font d'avantatges competitiu en un entorn global.

Com posa de manifest *l'Observatori Barcelona*, la nostra metròpolis destaca consistentment per sobre d'una majoria de ciutats comparables per la seva **qualitat de vida** —tal com la perceben els visitants o residents estrangers— i té un prestigi internacional consolidat en camps com l'arquitectura i l'urbanisme, que reflecteixen i projecten un determinat estil i concepció de la vida. Segons dades recents del Departament de Cultura de la Generalitat el sector cultural suposa actualment el 6,2 % de l'ocupació a Catalunya, amb 178.500 persones ocupades al país, un 11,6 % que el 2012 (mentre que a la resta d'Espanya queia un 1,9 %). La **cultura** —en sentit ampli— és sense dubte un actiu estratègic per a tota Catalunya, però especialment per a Barcelona, que caldrà posar en valor per transformar la ciutat en una metròpolis creativa amb projecció global.

Des d'una perspectiva complementària, cal incloure també el sistema d'**atenció a la salut**, des de les clíniques amb renom internacional als professionals especialitzats, com un dels principals actius en l'àrea dels serveis personals a l'economia metropolitana. L'atenció a la salut és un dels atributs que marquen l'estil i la qualitat de vida de una ciutat, amb sinèrgies amb altres sectors de serveis personals, com el turisme, però també amb la indústria i la recerca, científica i tècnica.

Tendències / reptes / oportunitats

Els canvis demogràfics i en les pautes de consum apunten clarament cap a un major **creixement relatiu de les activitats vinculades amb l'oci i els serveis d'atenció a les persones**, en sentit ampli. Però sense una planificació estratègica que orienti adequadament la utilització de l'espai urbà en el sentit desitjat hi ha la possibilitat de caure en escenaris d'especialització en activitats que generen **poc valor afegit**. Com, per exemple, els associats amb un turisme de masses que creix caòticament, o d'un comerç més basat en l'autoexplotació que en la diferenciació. Per tant, el repte és, de nou, reforçar els factors de competitivitat vinculats amb el territori i el capital humà.

En paral·lel i en bona part com a resultat d'aquestes tendències de base, durant els anys anteriors a la crisi va augmentar molt significativament el pes de les activitats relacionades amb l'oci en les seves diverses manifestacions. En especial, **el pes de les anomenades indústries culturals** es va incrementar i diversificar —com destaca un estudi recent de l'Ajuntament de Barcelona amb *Barcelona Activa (Indústries culturals. Informe sectorial 2013)*. Fenòmens com la industrialització de la cultura, l'augment progressiu del consum de béns i serveis culturals i els esforços de dinamització des del sector públic impulsen la projecció dels sectors culturals en el conjunt de l'economia catalana, i molt especialment en l'àrea metropolitana, amb una perspectiva de llarg termini.

És previsible que la tendència a l'augment de la demanda de béns i serveis vinculats amb l'oci, el turisme i la cultura intensifiqui l'evolució ascendent amb la sortida de la crisi. Al valorar els escenaris de futur de les indústries culturals i creatives, l'informe de *Barcelona Activa* destaca que aquestes indústries disposen d'un potencial molt poc explotat de creixement. També es destaca el fet que les indústries culturals i creatives són **impulsors de la innovació econòmica i social en molts altres sectors de l'economia** —principalment en el camp de les tecnologies de la informació, les comunicacions i el turisme.

Objectiu estratègic

Els canvis demogràfics i socials senyalats anteriorment apunten cap a una expansió de l'oci cultural com a vector potencialment transformador dels fluxos turístics i de les pautes de consum en els entorns metropolitans més dinàmics i millor connectats internacionalment.

El repte per a la ciutat metropolitana és apostar per una major qualitat del turisme, atret per una oferta tant comercial com cultural prou àmplia i diversificada, que inclou des de les arts plàstiques i escèniques al disseny, la gastronomia i l'esport, passant per realçar el valor d'una arquitectura diferenciada, un urbanisme característic, un sistema de salut capdavanter i tots aquells altres elements que contribueixen a conformar una cultura distintiva com a element determinat de la qualitat de vida en territori urbà. Però també cal incidir en factors de transformació interns als propis sectors turístic i comercial, que passen per la pròpia qualitat del servei o l'atenció als canvis de la morfologia comercial en teixit urbà.

Les indústries culturals són, també, en sí mateixes, un pol generador d'activitat i de llocs de treball d'elevat valor afegit amb un gran potencial de creixement que cal canalitzar i desenvolupar. Per tant, l'aposta per la cultura com a factor transformador de l'economia metropolitana, compleix una doble funció com a objectiu estratègic: projecta la ciutat cap a **nous filons d'ocupació i d'activitat** i contribueix a **diferenciar el producte** en altres sectors més tradicionals.

També caldrà repensar el model comercial més adequat per a una conurbació metropolitana caracteritzada per uns fluxos turístics creixents, pel canvis en les pautes de consum associades amb les noves tendències socials i demogràfiques, i per les connotacions culturals associades amb la marca Barcelona en els sectors del disseny, la moda, els objectes artesanals i artístics, els articles de luxe o la gastronomia. Molt especialment, cal integrar plenament en la nova estratègia metropolitana el potencial de la ciutat per acollir fires, congressos i altres esdeveniments —entre els que destaquen amb força els culturals, artístics i esportius.

Com a síntesi dels arguments anteriors, l'objectiu estratègic que es proposa és **fer de Barcelona una capital turística, comercial i cultural de referència al món, diferenciada per la qualitat dels seus serveis i l'originalitat de les seves creacions.**

Comparativa amb el Pla estratègic metropolità de Barcelona 2020 i altres projectes estratègics

A l'actual Pla estratègic metropolità Visió 2020 s'inclou un subapartat relatiu a les "indústries creatives" dins del tercer eix del Pla ("Sectors emergents"), que agruparia diferents àmbits d'activitat relacionats amb la cultura, el disseny, la publicitat i les arts escèniques. En particular, es reconeix el fet que a les economies avançades les indústries creatives creixen a ritmes del 5% anual i es fixen un conjunt de mesures per fer de Barcelona una ciutat líder global en aquests àmbits. També s'inclou, dins d'aquest mateix eix, un subapartat dedicat al disseny i a l'arquitectura com a sectors emergents, amb les mesures de progrés corresponents, i també hi ha un subapartat per a l'esport. El turisme s'inclou com un subapartat dins de l'eix que tracta de la indústria i "altres sectors tradicionals", amb una referència al "Pla estratègic de turisme". En contrast amb el tractament desconnectat i poc prioritzat d'aquests temes en l'actual PEMB, l'enfocament del nou Pla que es proposa en aquest document passaria per un tractament integrador del turisme i del comerç, en conjunció amb les indústries culturals i creatives.

El document de l'AMB sobre reflexió estratègica metropolitana inclou un apartat específic dedicat a "comerç i turisme", entre els 10 temes que es consideren clau per al desenvolupament econòmic de l'àrea. Al document es recorda que el comerç és l'activitat que presenta un major nombre d'ocupats a l'AMB, però també una de les que més ocupació han perdut en el període 2009-2012, mentre que el turisme ha experimentat un fort creixement els darrers anys, convertint Barcelona en una de les grans metròpolis del món per atracció de turistes. A continuació es defineixen una sèrie de reptes, objectius i iniciatives per a cada sector, molts dels quals serien aprofitables per donar contingut al nou PEMB. On no entra el document de l'AMB és en articular la planificació estratègica dels sectors tradicionals (en aquest cas comerç i turisme) amb la d'aquells altres sectors emergents amb els que es donen sinèrgies importants (en aquest cas les indústries culturals o creatives) i que poden actuar de vectors transformadors amb una direcció estratègica clara: cap un turisme i un comerç de més qualitat en sintonia amb l'atractiu cultural de la ciutat.

TERCER EIX ESTRATÈGIC: ESPERIT EMPRESARIAL (regulació, empenedoria)

Actius / passius

La capacitat d'innovació tecnològica i comercial de l'economia metropolitana té l'origen en una important acumulació de capital humà, sobre la base d'una llarga tradició industrial i empresarial vinculada al territori. L'**esperit empresarial** —o disposició a emprendre i desenvolupar projectes empresarials— és part essencial d'aquest capital humà i un dels actius de referència de Barcelona i Catalunya en el seu conjunt. Segons el *Global Entrepreneurship Monitor* (GEM), l'indicador de dinamisme empenedor (*Entrepreneurial Activity Rate, EAR*) a Barcelona l'any 2011 es va situar en el 7 %, similar a la mitjana europea (7,6 %) i superior a l'espanyola (5,8 %), la francesa (5,7 %) i alemanya (5,6 %).

Un altra indicador positiu el publica *European Cities Monitor* —que des de fa més de vint anys recull les opinions dels principals executius de 500 companyies europees. Segons aquesta publicació, l'any 2011 Barcelona va ocupar la sisena posició entre les millors ciutats europees per fer negocis. Només superada per Londres, Paris, Frankfurt, Amsterdam i Berlin, amb una evolució força estable al llarg dels últims deu anys (encara que va perdre una posició entre 2010 i 2011) i havent mostrat una de les millors progressions des de l'any 1990 —juntament amb Madrid i Berlin. La presència a Barcelona de dos de les principals escoles de negocis del món reforcen la imatge de **metròpolis amb vocació empresarial i projecció internacional**.

Per altra banda, la última edició de l'enquesta a destacats professionals estrangers que elabora *Barcelona Global (International Professional Talent Monitor 2013)*, posa de manifest que tot i estar ben posicionada en general com a ciutat per fer negocis, també hi ha **aspectes negatius**. Com, per exemple, les dificultats a l'hora d'iniciar o desenvolupar projectes empresarials, l'accés al crèdit, la rigidesa del mercat laboral, la lentitud en l'obtenció de llicències d'activitat i permisos de treball, i el suport públic als empenedors que sovint no compta amb els instruments adequats.

Factors transformadors

El principal actiu emergent que reflecteix el renovat esperit empresarial de la ciutat és el constituït pels **nous emprenedors, inversors de risc (*business angels*) i professionals amb nous projectes**. És difícil oferir indicadors quantitius d'aquest dinamisme subjacent en forma de nova cultura emprenedora que s'estén i prolifera per tota la ciutat, a diferents àmbits d'activitat, sense parlar de casos individuals. Però és un fet. Del que participen, en bona part, professionals i emprenedors procedents d'altres països.

També és destacable la reforçada **sensibilitat dels responsables polítics** per posar marxa a actuacions que facilitin l'activitat empresarial a la ciutat. Un exemple és el projecte *Barcelona Growth*, liderat per l'Ajuntament de Barcelona, amb la participació d'altres entitats representatives, com la Cambra de Comerç de Barcelona. Entre les mesures adoptades dins d'aquest projecte s'inclou una *free zone* per emprenedors, o "zona franca" per *startups* de l'àmbit de les noves tecnologies, que gaudiran d'avantatges com bonificacions del 100% de les taxes i tributs municipals, de les quotes de la Seguretat Social de nous contractes indefinits i bonificacions parcials del preu de lloguer de despatxos.

Tendències / reptes / oportunitats

Un dels punts més recurrents de les polítiques públiques dels últims temps, a tots els països, és la conveniència d'adoptar un **entorn institucional i normatiu favorable a l'activitat empresarial**. Adaptar l'entorn institucional i normatiu a les necessitats canviants de la vida econòmica és una de les claus que determinen i determinaran més decisivament la prosperitat de les ciutats i de les nacions. L'adopció de normes i procediments *business friendly* és una tendència de fons amb la qual cal tenir un posicionament estratègic, en la mesura que contribueix a orientar els fluxos de capital i les localitzacions empresarials en un context de competència mundial.

En aquest sentit, la **simplificació administrativa** és un dels reptes eterns de les administracions públiques. Hi ha hagut múltiples intents per simplificar els tràmits administratius que llasten l'activitat empresarial, per part dels diferents nivells de l'administració pública, sense que l'èxit en els resultats hagi estat mai a l'altura de les expectatives.

Un dels nivells de govern on la major o menor agilitat administrativa és clarament apreciada és a l'**administració local**, a causa de la seva proximitat als ciutadans i les

empreses. És aquí on caldria centrar els esforços, fent un exercici d'anàlisi de tràmits i competències, amb l'objectiu d'eliminar redundàncies que no estiguin prou justificades o d'intentar trobar un marc comú metropolità que doni seguretat i facilitats a l'activitat empresarial.

Objectiu estratègic

L'objectiu principal en aquest àmbit estratègic és **fer de Barcelona una metròpolis especialment atractiva per crear i desenvolupar projectes empresarials, mitjançant un marc institucional i regulatori d'àmbit metropolità simple, àgil i flexible.**

Molts són els aspectes en que es pot materialitzar aquest objectiu. Des de la simplificació efectiva dels tràmits administratius, fins la revisió en profunditat de la normativa municipal, passant pels incentius fiscals i les actuacions sistemàtiques o puntuals per promoure les activitats empresarials.

Un exemple recent és la proposta d'atorgar beneficis fiscals als patrocinis empresarials per a la societat públic-privada que gestiona la capitalitat del mòbil a Barcelona (*Mobile World Capital*). S'estima que els ingressos amb aquesta finalitat es podrien multiplicar significativament si s'aconseguís que els patrocinis puguin beneficiar-se d'un tractament fiscal similar al de les donacions (la llei de mecenatge estableix una exempció del 90 %). Es tracta d'una proposta difícil d'acceptar per part del govern central en un moment complicat per les finances públiques, però serveix per il·lustrar el grau de compromís i d'alineament dels sectors públic i privat amb una determinada opció estratègica, mitjançant una aproximació flexible al marc regulatori.

Comparativa amb el Pla estratègic metropolità de Barcelona 2020 i altres projectes estratègics

El Pla estratègic metropolità 2020 tracta algunes de les qüestions plantejades en aquets apartat sota l'encapçalament "Una administració àgil i fiable, business friendly", a palanques de canvi. Al document de l'AMB es tracta sobre l'emprenedoria a l'apartat "Creació d'empreses", mentre que el document de Barcelona Global "Barcelona and its Future" fa una àmplia referència a aquestes qüestions

2.2. LA DIMENSIÓ SOCIAL

Barcelona, metròpolis inclusiva i cohesionada

QUART EIX ESTRATÈGIC: INTEGRACIÓ I COHESIÓ (atur, ocupabilitat, governança)

Actius / passius

L'àrea metropolitana de Barcelona compta amb un **capital social** important que es recolza en dos pilars bàsics: a) uns **serveis socials** (educació, salut) que “han desenvolupat i continuen desenvolupant en aquests moments de crisi una tasca poc reconeguda en favor de l'enfortiment democràtic i per la pau i la cohesió social” (*informe del Consell Assessor de Polítiques Socials, CAPSIF, de 20 de desembre de 2013*) i b) un **mercat de treball** d'àmbit metropolità, que conforma la base d'una economia urbana amb un elevat grau d'integració. Però la crisi econòmica ha afectat negativament els serveis públics amb finalitat social i ha disparat la taxa d'atur a la metròpolis. En aquest context de crisi profunda s'accentua la tendència secular a la **desigualtat** que caracteritza molts països desenvolupats i augmenta el **risc de pobresa**.

Segons les dades de l'Idescat per al conjunt de Catalunya, l'any 2011 el 20 % dels ciutadans més rics tenien 5,3 vegades més ingressos que el 20 % més pobre. Una xifra similar a la mitjana europea (5,1) i molt inferior a l'espanyola (7,1) pel mateix any de referència. No obstant, aquest diferencial ha augmentat notablement a Catalunya, des del 4,7 registrat l'any 2006 (a Espanya ha passat del 5,5 a 7,2 entre 2006 i 2011). El fet que Catalunya tingui una distribució de la renda més igualitària que la mitjana espanyola és degut, en part, a la seva estructura productiva amb un pes més gran de la indústria i una major taxa d'activitat.

Malgrat aquesta menor desigualtat relativa a Catalunya en comparació amb la mitjana espanyola, és un fet que també al nostre país —i per extensió a l'àrea metropolitana— **la desigualtat ha augmentat**, s'han deteriorat les condicions de vida de la majoria de la població i la societat s'ha polaritzat. Així, segons *l'Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya* del 2011, quan es compara el 10 % més ric amb el 10 % més pobre s'observa un increment de la desigualtat de fins el 25 % entre el 2008 i el 2011. Durant aquest període el 10 % amb menys recursos de la societat catalana va perdre la meitat de la seva renda disponible, mentre que el 10 % més ric es va mantenir estable.

A l'informe *Barcelona 2014. El compromís amb les persones i la creació d'ocupació*, presentat recentment per l'Ajuntament de la ciutat, es posa de manifest que l'any 2013, per primera vegada des del 2007, s'ha frenat l'augment de desigualtat entre barris, al temps que el nombre de parats registrats ha disminuïa un 4 % en relació amb el 2012. Tot i així, s'observen **grans disparitats entre barris i segments socials**. Dels 73 barris del terme municipal, 55 estan per sota de la mitjana. Ciutat Meridiana, el barri més pobre, té una renda del 37,5 % amb relació a la mitjana municipal, mentre que Pedralbes, a l'altre extrem, arriba al 240 %. El 44,1 % dels barcelonins se situen en la renda familiar mitjana, un 16,6 % tenen renda alta i el 39,3 % baixa. Cal destacar que el 2007 només el 22 % dels ciutadans de Barcelona ciutat es podien considerar de renda baixa.

En tot aquest procés de cohesió social, la governança hi juga un paper fonamental. L'àrea de Barcelona es pot considerar, en realitat, una ciutat de ciutats, amb 36 municipis dotats d'una important personalitat pròpia i que han estat uns actors cabdals en el manteniment de la cohesió social. Aquesta realitat amaga però asimetries significatives, tant des del punt de vista de dotació d'equipaments com també fiscals, que han suposat un factor limitador en l'assoliment de majors nivells de cohesió. En aquest aspecte, la constitució formal de l'Àrea Metropolitana de Barcelona l'any 2010 constitueix un pas endavant en aquesta direcció.

Factors transformadors

Sense entrar aquí en el debat sobre fins a quin punt la desigualtat és un fenomen cíclic o tendencial, hi ha un ampli consens en considerar l'atur com un factor determinant de la desigualtat. Per tant l'ocupació és l'instrument més poderós per fer front a la desigualtat i, des del punt de vista de les polítiques públiques, cobren importància totes aquelles dirigides a **millorar l'ocupabilitat i facilitar el bon funcionament del mercat de treball**.

Les **polítiques locals**, més pròximes a les problemàtiques específiques dels ciutadans, tindrien un ampli marge per incidir positivament sobre els factors que determinen l'ocupabilitat i l'assumpció de nous projectes professionals i empresarials, condicionats a la disponibilitat de recursos. I quan el mercat de treball és d'àmbit metropolità, és fonamental que les polítiques públiques en aquest àmbit també siguin **d'àmbit metropolità**.

Cal tenir en compte, en aquest context, la incidència que pugui tenir la nova [Llei catalana de governs locals](#), actualment en tràmit parlamentari. Segons l'informe esmentat del CAPSIF, aquesta llei prioritza els criteris econòmics i demana que tingui més en compte la reducció de les desigualtats, àmbit en què els serveis socials municipals tenen un paper important. Al projecte actual es contempla la possibilitat d'imposar obligatòriament a un ens local la gestió comuna o d'un ens supramunicipal, quan tingui sentit des del punt de vista financer i d'eficiència econòmica. També caldrà comptar els efectes que es puguin derivar de la reforma de la normativa local impulsada pel govern espanyol, que pot afectar negativament la provisió de serveis socials per part dels municipis.

Un altre actiu emergent favorable a la cohesió social són les [noves formes de governança](#) que sorgeixen com a reacció a l'amenaça de fragmentació, amb l'objectiu de construir la ciutat des d'un punt de vista més participatiu i crear estratègies de futur consensuades. Molts dels elements que permetran el canvi ja hi són (TIC, xarxes socials, augment de la participació ciutadana) i contribuiran decisivament a facilitar la transició des dels models de governació burocràtics i gerencials als relacionals, que busquen construir la ciutat des del diàleg i el consens.

Tendències / reptes / oportunitats

Recentment l'organització *Oxfam* ha presentat un informe al *Foro Econòmic Mundial de Davos*, titulat *Governar per a les elits. Segrest democràtic i desigualtat econòmica*, en el que posa en evidència que gairebé la meitat de la riquesa mundial l'acapara l'1 % més ric de la població, mentre que la meitat més pobre (més de 3.500 milions de persones) suma una riquesa comparable a l'acumulada per les 85 persones més riques. Són dades aclaparadores, que semblen confirmar la hipòtesi de que la desigualtat reflecteix una [tendència de fons a nivell mundial](#), observada durant els últims 30 anys.

Tanmateix, el fet és que conviuen tendències [contrastades](#), com és l'augment de la renda mitjana a moltes economies en desenvolupament, que apropen distàncies amb les més desenvolupades, i un empobriment relatiu de les capes mitjanes dins dels països desenvolupats. És a dir, [es redueix la desigualtat entre països rics i països pobres i augmenta la desigualtat dins dels països](#).

En realitat aquests fenòmens són part d'un [mateix procés](#), en el que la intensificació de la competència a nivell global i la incorporació de noves tecnologies que estalvien mà d'obra poc qualificada condueixen a una nova estructura productiva que perjudica als menys formats, tant com beneficia als que millor s'adapten a la nova situació.

En la mesura que el consum representa la principal font de demanda i que la propensió a consumir disminueix per segments de renda dins de cada país, **una major desigualtat perjudicaria el creixement econòmic** i representaria un fre per a la recuperació. Sempre i quan l'altra fracció de la renda nacional, la que es estalviada, no es transformi en inversió productiva —compensant la pèrdua de pes del consum. De fet, la bretxa creixent entre els beneficis empresarials i la formació de capital, en un entorn marcat pel desendeutament, sembla confirmar que la inversió no està compensant encara la davallada del consum, i que desigualtat i atonia econòmica coincideixen en aquesta etapa d'incipient però incerta recuperació.

En aquest context, l'Informe de l'OCDE *Divided we stand*, de 2011, destaca que una de les eines més eficaces per combatre l'atur i la desigualtat són les **polítiques actives d'ocupació** i, en especial, la **formació dels aturats**. Però a Espanya, entre 2011 i 2013, les polítiques de foment de l'ocupació han patit una retallada pressupostària superior al 50 %. I la previsible continuïtat de les polítiques d'austeritat durant els propers anys apunta a que les polítiques actives continuaran subjectes a la contenció pressupostària, posant **més pressió sobre el nivell de govern municipal**, que és el que pateix més directament les conseqüències social de l'atur i la desigualtat.

Cal reconèixer que una part de l'atur i de la desigualtat actual tenen una **component estructural** derivada dels canvis, també estructurals, en les relacions laboral i els mercats de treball, tant a nivell local com a escala mundial. Per exemple, les tendències actuals i previsibles en l'àmbit de les relacions laborals i de l'organització empresarial apunten cap a un context fluid en el que les **trajectòries professionals estaran vinculades a projectes seqüencials**, sense expectativa de permanència en el mateix lloc de treball al llarg de la vida. En aquest nou context, les fronteres entre ocupació per compte aliena i empenedoria es difuminen, i pren cada vegada més protagonisme **l'orientació al coneixement** com a factor d'impuls empresarial i clau de l'ocupabilitat.

Thomas W. Malone, in *The Future of Work: How the new order of business will shape your organization, your management style, and your life*, afirma que ens trobem en les etapes inicials d'una revolució en els models de negoci i d'organització de les empreses. Gràcies a les noves tecnologies, els nous models organitzacionals i de negoci es caracteritzaran per unes estructures més descentralitzades, en les que el poder i el control es reparteixen de forma més difusa. Els treballadors del futur es trobaran cada vegada més dispersos però millor connectats per la tecnologia, de manera que podran prendre decisions utilitzant informació obtinguda d'una multiplicitat de persones i llocs. Per primera vegada a la història, la tecnologia en permetrà fruit dels avantatges de les grans organitzacions, com les economies d'escala, sense perdre els beneficis de grups més petits —com la llibertat, la creativitat, la motivació i la flexibilitat.

Martin Carnoy, en *Sustaining the New Economy. Work, family and community in the Information Age*, destaca que les empreses hauran de ser cada vegada més flexibles a l'hora d'estructurar els llocs de treball. El treball ha passat de la producció de béns agrícoles o industrials a la producció de serveis cada vegada més sofisticats. I el principal component d'aquests nous serveis és el coneixement que augmenta la productivitat, s'ajusta a les necessitats específiques del client i desenvolupa nous productes. En el futur un lloc de treball no significarà el mateix que significa avui. Els canvis en marxa dilueixen la identificació dels treballadors amb una sola organització empresarial al llarg de la seva trajectòria professional. Per altra banda, s'observa un augment gradual de la demanda de treballadors molt qualificats i s'espera que aquesta tendència s'intensifiqui al llarg dels propers anys. Els dos elements clau d'aquesta transformació són la flexibilitat del procés laboral i la interconnexió en xarxes d'empreses i d'individus emprenedors dins les empreses. Carnoy conclou que la millor via per facilitar aquesta transformació i orientar-la cap a l'escenari més desitjable és la formació dels treballadors, fomentant l'adaptabilitat a processos laborals més flexibles i d'elevat rendiment (*life long learning*).

En paral·lel amb les tendències que provoquen canvis de llarg recorregut en les relacions laborals el creixement de les megaregions urbanes s'ha vist acompanyat pel fenomen de la **suburbanització** a escala global, que planteja riscos greus de polarització socioeconòmica. Aquests fenòmens agreugen les fractures socioeconòmiques del territori i generen patrons d'exclusió social importants. En aquesta mateixa línia, també cal tenir en compte la tendència a la **periferització** de les ciutats, expressada en la generalització de zones deprimides que ocupen grans extensions a les perifèries de les ciutats.

Tots aquests arguments porten finalment cap a la qüestió de la **governança** en sentit ampli, com a eina per garantir un equilibri basat en el diàleg entre tots els actors que conflueixen a la ciutat. La governança també inclou la capacitat per afrontar problemes comuns més enllà dels àmbits del govern polític i comprèn els sistemes de confiança i adaptació conjunta entre els diferents actors urbans. La tendència a que la ciutat es converteixi en un espai cada vegada més fragmentat —socialment, econòmicament i espacialment— és un risc que posa de manifesta falles en la governança. Més concretament, dèficits en els mecanismes de connexió, diàleg i creació de consensos entre els diferents agents urbans.

Des d'una perspectiva més concreta, l'enfortiment dels instruments de governança democràtica de la ciutat metropolitana és garantia de **voluntat integradora**, davant dels riscos de fragmentació, periferització i polarització socio-econòmica de l'espai urbà. És una oportunitat per **fer front mancomunadament al repte de la cohesió social amb un projecte de ciutat integradora**.

Objectiu estratègic

El repte de la cohesió social té un àmbit metropolità i requereix ser tractat mitjançant polítiques socials i urbanístiques d'abast metropolità. La població immigrada i determinats col·lectius (joves, majors de 50 anys) són els que pateixen amb més intensitat els efectes de la crisi i plantegen reptes urgents que cal afrontar amb polítiques socials i urbanístiques d'ampli abast. Durant 2013, per exemple, el nombre de ciutadans que van demanar ajut o assessorament als serveis socials municipals va augmentar un 15 %, el nombre de racions de menjar gratuït un 40 % i els serveis d'atenció a menors un 12 %.

En especial, cal desenvolupar polítiques públiques orientades a millorar **l'ocupabilitat i gestionar la diversitat**, desenvolupant capacitats que ajudin a configurar un model de ciutat multicultural, integradora i oberta. Cal tenir en compte que a determinades zones hi ha una important concentració de població d'origen estranger, tot i haver-se reduït lleugerament al conjunt de l'àrea metropolitana aquests últims anys. (A Barcelona ciutat, al districte de Ciutat Vella, per exemple, els ciutadans d'origen estranger representen el 42 % del total).

En aquest nou context, el planejament urbà de caire transversal —que incorpori reflexions físiques, socioeconòmiques i polítiques, entre d'altres— és una eina fonamental per canalitzar la nova revolució urbana cap a un model de creixement ordenat. Com es diu a *l'Informe de tendències mundials* de la *Comissió de Prospectiva del PEMB 2020*, cal replantejar els rols del planejament urbà i del planejament econòmic estratègic dins d'una visió integradora que permeti passar de la *urbs* a la *civitas* —de l'espai construït a la civilitat pensada o realitat social constituïda pels ciutadans en tota la seva extensió i complexitat.

Com a conseqüència dels arguments exposats, l'objectiu estratègic que es proposa és **donar autèntica dimensió metropolitana a les polítiques actives d'ocupació, habitatge, espai públic i, en general, a totes les actuacions orientades a enfortir la cohesió social en l'àmbit metropolità.**

És important que la constitució del nou govern metropolità no impliqui solapament i duplictat de competències en el territori sinó, al contrari, contribueixi a una major eficiència en la gestió en tots els nivells de govern.

Comparativa amb el Pla estratègic metropolità de Barcelona 2020 i altres projectes estratègics

Les qüestions de la cohesió social i de la governança institucional estan tractades abastament al Pla estratègic metropolità Visió 2020. Al sisè eix de reptes i mesures, sota el títol “Una ciutat interessant i equilibrada socialment: una resposta social a la crisi”, i també a palanques de canvi (“Governança”). Es reconeix que més enllà de l’educació, una ciutat equilibrada socialment requereix accions en el terreny de la cultura, l’espai públic, l’habitatge social o de la mobilitat, proposant mesures concretes en tots aquests terrenys. Per altra banda, es posa l’accent com a motors de canvi en el desenvolupament d’una administració pública innovadora, la simplificació administrativa i, especialment, en un model de lideratge compartit (públic-institucional-privat).

El document de reflexió estratègica de l’AMB aborda el tema de la governança a l’apartat “Model territorial i desplegament d’eines de nova governança”. Es parteix del fet que a la conurbació barcelonesa es dona simultàniament un increment de la diversitat productiva i un procés d’especialització creixent en determinades zones, amb un diferent grau d’integració en la cadena de valor del sistema productiu. Les activitats de menor valor afegit i consumidores de sòl es van relocalitzant cap a corones successives, sota la pressió del creixement dels preus del sòl en el nucli metropolità. Per harmonitzar aquest procés s’advoquen polítiques dissenyades i executades de manera supramunicipal, com per exemple: infraestructures de transport i mobilitat, promoció econòmica, urbanisme i oferta especialitzada de serveis públics (educació, sanitat) en els diferents nuclis urbans. Com a conclusió, es planteja el repte de construir noves estratègies i eines de governança que permetin coordinar amb eficàcia el desenvolupament econòmic, social i territorial de l’AMB.

Les qüestions relatives a l’ocupació i l’ocupabilitat es tracten d’alguna manera al PEMB 2020 dins de l’eix titulat “Una ciutat interessant i equilibrada socialment: una resposta social a la crisi” —on s’aposta per un sistema educatiu bàsic i professional de qualitat i per facilitar ponts entre els diferents components del sistema educatiu, professional i universitari. Més endavant, quan es tracten de les palanques de canvi, un dels eixos és “una universitat i un sistema educatiu potents”. Però no hem trobat un tractament prou ampli dels reptes que plantegen la creació d’ocupació i l’ocupabilitat en un context marcat per canvis demogràfics, tecnològics i socials d’ampli abast.

L’agenda europea 2020 si entra, i a fons, en els reptes de l’ocupació en els nous escenaris de futur, a les iniciatives titulades “Joventut en moviment” i “Agenda de noves qualificacions i ocupacions”. A la primera s’estableix com a objectiu millorar els resultats dels sistemes educatius i facilitar l’entrada dels joves al mercat de treball. A la segona es parla de modernitzar els mercats laborals i potenciar l’autonomia de les persones desenvolupant de les capacitats al llarg de la vida i d’adequar millor l’oferta i la demanda de treball mitjançant la mobilitat laboral.

Al document de reflexió estratègica de l'AMB, per altra banda, també es fa un tractament específic de la qüestió, als apartats sobre "Mercat de treball i ocupació" i sobre la "Inserció laboral dels titulats superiors i d'FP".

A l'agenda Europa 2020 hi ha una iniciativa ("Plataforma europea contra la pobresa") per garantir la cohesió social i territorial de tal forma que els beneficis del creixement i de l'ocupació siguin àmpliament compartits

2.3. DIMENSIÓ URBANÍSTICA I AMBIENTAL

Barcelona, metròpolis connectada i sostenible

CINQUÈ EIX ESTRATÈGIC: CONNECTIVITAT I SOSTENIBILITAT (medi, mobilitat)

Actius / passius

El model de **ciutat compacta i mediterrània** que representa Barcelona afavoreix la mobilitat sostenible, que representa un 81 % dels desplaçaments interns, i redueix el temps de transport al lloc de treball. En correspondència amb aquests avantatges, Barcelona manté la sisena posició del rànquing de millors ciutats europees en **transport intern**, segons dades del *European Cities Monitor*. D'altra banda, la metròpolis segueix avançant en el camp de la mobilitat elèctrica i ha estat la capital mundial del **vehicle elèctric** el 2013, acollint l'EVS (*Electric Vehicle Symposium*), congrés mundial de referència del sector. Barcelona també destaca pel que fa al **compromís mediam ambiental de les empreses**, amb una posició capdavantera en el rànquing europeu de la certificació EMAS, superant alguns països de referència en aquest sector com Dinamarca, Noruega i Finlàndia. Finalment, la climatologia temperada de Barcelona constitueix un avantatge per a la sostenibilitat mediam ambiental.

Pel costat dels passius Barcelona ha de fer front a problemes mediam ambientals propis de les grans ciutats, relacionats amb l'abastiment i consum d'aigua o amb la **contaminació atmosfèrica i acústica**. Barcelona, com Madrid, han arribat a superar en determinades ocasions els nivells màxims de contaminació atmosfèrica permesos per la normativa europea. La causa principal són els contaminants procedents de la contaminació dels vehicles (el diòxid de nitrogen i les partícules en suspensió) i l'ozó de les capes baixes de l'atmosfera (que es genera com a reacció amb altres components de l'aire). Cal tenir en compte que aquests contaminants tenen conseqüències greus en forma de malalties respiratòries, problemes cardiovasculars i càncers de pulmó. Segons l'últim rànquing publicat per la Unió Internacional del Transport Públic, Barcelona i el seu entorn metropolità ocupa la posició 24 d'un total de 84 nuclis urbans pel que fa a la mitjana anual de concentració de PM₁₀, amb un valor de 38,8 mcg/m³ (Estocolm 16,7), i el lloc 18 per concentració de NO₂, amb 36,9 mcg/m³ (Estocolm 12,5).

En l'àmbit de la mobilitat, també cal cridar l'atenció sobre els **dèficits pendents** en determinades infraestructures estratègiques per l'àmbit metropolità, com les **rondes**

de circumval·lació, les connexions amb el Baix Llobregat o el nus de la Trinitat. La paralització de les obres de la línia 9, en particular, dificulta els accessos a l'aeroport i les instal·lacions firals.

Factors transformadors

A Catalunya en general i a l'àrea metropolitana de Barcelona en particular s'ha desenvolupat al llarg dels últims anys un important estoc de coneixement tecnològic i de gestió en el camp de la sostenibilitat ambiental i de la mobilitat urbana, tan al sector públic com al sector empresarial privat. Els esforços realitzats en aquest sentit posen les bases d'uns sectors d'activitat econòmica amb un gran potencial de futur i fan que Barcelona pugui aspirar a ser metròpolis de referència en els camps de la sostenibilitat i la connectivitat.

En especial, Barcelona s'està constituint en un referent de *smart city* que aprofita les possibilitats que obren les tecnologies de la informació i les comunicacions per desenvolupar unes infraestructures urbanes orientades a garantir un desenvolupament sostenible, un augment de la qualitat de vida, una major eficiència en la utilització dels recursos (humans i energètics) i una major participació ciutadana. Per tant, el concepte de *smart city* representa un progrés qualitatiu des de les infraestructures físiques a les infraestructures digitals que gestionen els fluxos d'informació i coneixement — d'aquí la correspondència entre els termes *smart city* i ciutat intel·ligent o digital.

Per altra banda, creixen les iniciatives empresarials en el camp de l'anomenada "economia verda" dins l'espai de la ciutat metropolitana. L'economia verda és un concepte transversal que inclou activitats, béns i serveis enfocats a reduir costos i diferenciar els productes en base a criteris mediambientals, en estreta relació amb les noves tecnologies. És una via per guanyar competitivitat tot millorant la sostenibilitat.

Aquesta economia verda abastaria des de les activitats més tradicionals, basades en el reciclatge, l'estalvi d'aigua o les energies renovables, passant per la transformació dels sectors econòmics tradicionals cap una major sostenibilitat ambiental, i fins arribar als nous sectors emergents basats en el desenvolupament de tecnologies mediambientals.

Tendències / reptes / oportunitats

Amb horitzó 2040 el 65 % de la població mundial habitarà en **grans ciutats**. Els grans nuclis urbans continuaran rebent població en les properes dècades i hauran d'afrontar **reptes importants** vinculats amb el subministrament energètic, la reducció de les emissions de CO₂, la regulació del trànsit rodat, l'aprovisionament de béns i matèries primeres, o la prestació de serveis sanitaris i de seguretat als seus residents.

Per la seva banda, la Comissió Europea ha plantejat un objectiu vinculant de **reducció d'emissions** fins el 2030 entre el 35 % i el 40 %. S'han eliminat els objectius vinculants per a cada país d'energies renovables, però en el moment de redactar aquest document es trobava en discussió la possibilitat d'incloure un percentatge que hauria d'assolir la UE en conjunt, que podria ser del 25 % o del 27 %. Des d'una perspectiva europea l'economia verda ha de ser, també, un factor de competitivitat. En aquest sentit, per Europa és un objectiu estratègic seguir liderant el desenvolupament de les energies renovables i invertir en eficiència energètica en edificis, indústries i sistemes de transport. Es preveu que els beneficis d'aquesta estratègia es materialitzin en creació d'ocupació, seguretat energètica i un augment de la competitivitat de l'economia en un món on les fonts energètiques seran més escasses i cares.

Davant d'aquests reptes es consolida la tendència a **aprofitar l'automatització i les tecnologies de la informació per ampliar i millorar les infraestructures que garanteixen la connectivitat i la sostenibilitat**. Per exemple, utilitzant sistemes que optimitzin el rendiment de les infraestructures en àrees com la gestió del trànsit, la mobilitat integrada i la conducció eficient. Més enllà de les infraestructures, aquestes mateixes tecnologies també s'utilitzen de forma cada vegada més intensiva per millorar l'eficiència energètica als edificis i equipaments urbans; per protegir les ciutats dels desastres naturals; per adaptar els nous vehicles del transport col·lectiu a la necessitat d'estalviar energia i contaminar menys, i també per garantir la seguretat urbana. Destaquen particularment les tecnologies basades en xarxes de sensors sense fils, que poden mesurar diversos paràmetres d'interès per a una gestió més eficient de les ciutats.

Des de la Unió Europea s'ha apostat decididament per elaborar una estratègia en favor del concepte de ciutats digitals o intel·ligents, que va més enllà de les infraestructures i de les tecnologies per abastar també qüestions relatives al **capital humà** i social en un entorn urbà. Així, quan es parla d'infraestructures en el context de les *smart cities* la connotació del terme s'amplia per incloure els serveis empresarials, els habitatges, els serveis relacionats amb l'oci urbà i altres elements associats amb l'estil de vida en un marc connectat per les TIC. També es parla d'infraestructures "toves", com les xarxes de coneixement o les organitzacions de voluntaris, vinculades amb les professions i "classes" creatives (Richard Florida) en un entorn altament digitalitzat.

Un altre enfocament del concepte de ciutat intel·ligent és el que posa l'accent en el paper del **capital social i relacional** com a clau del desenvolupament urbà. En aquest sentit, el concepte de **ciutat sostenible i connectada** s'amplia al de **ciutat inclusiva**, que posa l'accent en l'accés dels ciutadans als serveis públics i en la participació ciutadana en l'elaboració de polítiques públiques. Per tant, el concepte de *smart city* és un concepte ampli, que relaciona sostenibilitat mediambiental amb sostenibilitat social, connectivitat amb creativitat, i capital tecnològic amb capital social. Des d'aquest punt de vista, es tracta d'una aproximació complementària al tractament que s'ha fet en aquest document dels eixos estratègics relacionats amb la innovació, la creativitat i la cohesió social, amb la dimensió afegida de la connectivitat digital i la sostenibilitat ambiental.

Per altra banda, el concepte d'economia verda tracta de donar resposta conjuntament a tres reptes fonamentals de les societats urbanes: les emissions de carbó, l'ús eficient dels recursos i el benestar i l'equitat socials. Es tracta d'un enfocament multidisciplinar, que analitza les interaccions entre el sistema natural i els subsistemes social i econòmic, tractant d'adaptar el desenvolupament econòmic als límits físics i biològics dels ecosistemes. Com en el cas de les *smart cities*, la idea d'economia verda s'estén per abastar qüestions culturals i socials, posant l'accent en els valors de l'equitat i la distribució inter i intrageneracionals.

L'economia verda pot ser també un **factor de competitivitat urbana**, en la mesura que inclou sectors d'activitat enfocats a estalviar costos i diferenciar productes i serveis en base a criteris de sostenibilitat ambiental i social. Des d'aquesta perspectiva, les tendències representades per l'economia verda van en la mateixa línia estratègica d'una nova indústria basada en la innovació i el coneixement, i de l'èmfasi en la cohesió social en un marc institucional integrador d'àmbit metropolità.

Objectiu estratègic

Barcelona ha d'apostar clarament per un model de ciutat intel·ligent i energèticament eficient, connectada digitalment, que tendeixi a minimitzar les emissions de carbó i coordini el subministrament energètic mitjançant xarxes intel·ligents que ajusten l'oferta a la demanda, i amb un sistema de mobilitat sostenible.

Dins d'aquest marc general l'objectiu estratègic seria **transformar Barcelona en una metròpolis intel·ligent líder en la gestió dels recursos hídrics i energètics i en la utilització de les noves tecnologies per gestionar els fluxos de persones i mercaderies, amb un protagonisme creixent de l'anomenada "economia verda", transversal a tot el teixit productiu.**

Dins de les possibles actuacions específiques alineades amb els valors de la sostenibilitat i la connectivitat que meriten un debat profund es pot destacar, per exemple, la **implantació del vehicle sostenible** a l'àrea metropolitana —tant a l'àmbit privat com al públic. Restaria pendent de debatre si la millor opció és el vehicle elèctric o l'impulsat per hidrogen.

Comparativa amb el Pla estratègic metropolità de Barcelona 2020 i altres projectes estratègics

La qüestió de la sostenibilitat figura de manera prominent a l'actual PEMB Visió 2020, fonamentalment en relació al canvi climàtic (a l'eix "Sostenibilitat i canvi climàtic") i s'aborda a l'agenda europea 2020 sota l'epígraf de la utilització eficaç dels recursos.

De la connectivitat (digital) es parla a l'agenda Europa 2020 sota el títol de "Una agenda digital per Europa", amb l'objectiu d'accelerar el desplegament d'internet d'alta velocitat i assolir un mercat únic digital per famílies i empreses.

2.4. DIMENSIÓ INTERNACIONAL

Barcelona, metròpolis global

SISÉ EIX ESTRATÈGIC: PROJECCIÓ GLOBAL (internacionalització, talent)

Actius / passius

Hi ha una sèrie de factors consolidats que ubiquen Barcelona en el mapa de les ciutats globals: ocupar un espai de **centralitat a la megaregió** urbana que arriba fins a Lió; disposar d'unes **infraestructures** de connexió i relació de primer nivell internacional (port, aeroport, fira); ser la **seu** d'institucions, centres de recerca i esdeveniments amb impacte global en diferents àmbits; saber mantenir una elevada **qualitat de vida** (que és el principal element diferencial de les ciutats a l'hora de competir per atraure capital humà) i, *last but not least*, la **marca Barcelona**.

La recent constitució d'una agència pública i privada per gestionar la marca Barcelona, en el marc del projecte *Barcelona Growth*, representa un pas endavant per consolidar els avantatges d'un poderós intangible del que es beneficien la ciutat, la seva àrea metropolitana i el conjunt de Catalunya. En especial, l'agència vetllarà per mantenir el "prestigi i la bona reputació associats a la marca Barcelona", analitzant el seu impacte i cuidant el disseny de les representacions i expressions de la marca.

Cal destacar, especialment, que l'any 2012 l'índex sintètic *Global Power City*, que elabora 2008 la fundació japonesa *Mori Memorial Foundation* a partir de 70 indicadors ordenats per àmbits de competitivitat urbana, i que compara 40 grans ciutats del món, inclou per primera vegada Barcelona i la posiciona en el 13é lloc mundial i el 7é europeu per la seva competitivitat global. Encapçalen la classificació grans metròpolis com Londres, Nova York, Paris i Tòquio. Barcelona obté una puntuació global pròxima a les de Pequín i Frankfurt i lleugerament superior a les de Xangai, Sidney i Estocolm. Per àmbits concrets, Barcelona és la sisena en interacció cultural i la vuitena en qualitat de vida. Però cau al lloc 36 en l'àmbit econòmic i al 24 en R+D.

Aquest bon posicionament global es correspon amb el fet que amb dades de l'informe *Global Cities Investment Monitor* de la consultora KPMG, referides a l'any 2012, Barcelona se situa en la 12a posició entre les **principals metròpolis del món receptores d'inversió internacional**, millorant tres posicions amb relació a l'any anterior. Cal esmentar que segons aquesta mateixa font durant 2012 Barcelona ha captat 102 pro-

jectes d'inversió estrangera i concentra el 35 % dels que es registren a Espanya, seguida de Madrid, amb el 23 %. Es tracta d'un percentatge igual de París a França (35 %) i proper al de Londres en relació al Regne Unit (39 %).

Barcelona destaca especialment com a [tercera ciutat organitzadora de reunions internacionals](#) l'any 2011, segons el rànquing de l'informe anual de la *International Congress and Convention Association* (ICCA). Aquest any es van celebrar 150 congressos internacionals a Barcelona, una xifra només superada per Viena (181) i París (174), representant un augment significatiu en relació a anys anteriors. El principal sector em aquest àmbit és el mèdic-sanitari, seguit de l'econòmic-comercial, l'acadèmic i científic, i el tecnològic.

Pel que fa als passius, una enquesta recent a professionals estrangers residents a Catalunya (*International Professional Talent Monitor 2013. Work, Business and Life in Barcelona*) promoguda per *Barcelona Global*, detecta que hi ha [marge de millora en alguns aspectes relatius al grau d'obertura al talent internacional](#). En concret, els entrevistats valoren positivament molts factors de la ciutat, amb indiferència el sentiment de pertinença a la societat barcelonessa i negativament altres qüestions, com el preu de l'habitatge de lloguer o en propietat. Un dels aspectes on es mostren més crítics és en la forma com les diferents administracions públiques interactuen amb el talent internacional que viu i treballa a Barcelona. En la seva opinió caldria augmentar la claredat de la informació i l'eficiència de determinats procediments administratius necessaris per establir-se a la ciutat, com els permisos de treball i residència, així com el permís de conduir, l'obtenció del NIE, l'accés a la cobertura del sistema de salut públic. A aquesta llista d'obstacles, caldria afegir un de molt important, que és l'encara insuficient domini de l'idioma [anglès](#) a la ciutat, qüestió en relació a la qual *Barcelona Global* ha insistit reiteradament.

Un altre dèficit important de la ciutat, que afecta decisivament la seva capacitat de projecció global, és la falta d'[empreses de gran dimensió](#) i vocació internacional amb [seu](#) a Barcelona. Qüestió que està vinculada amb la tradicionalment menor dimensió de les empreses autòctones, en comparació amb els paràmetres habituals a altres països amb un grau similar de desenvolupament.

Barcelona és la [seu](#) d'algunes [institucions i centres d'àmbit internacional](#), però també en aquest sentit falta "massa crítica", en comparació amb altres ciutats amb aspiracions globals. El fet de no ser capital d'Estat probablement té relació amb aquests dos dèficits.

Factors transformadors

El principal actiu de la ciutat, el que més la projecta a l'exterior i millor explica les inversions de l'exterior, és el seu **capital humà**. Recolzat en un **sistema universitari** potent, una forta tradició **emprenedora** i la disposició natural a la internacionalització⁴.

Durant els últims anys les **universitats** de l'àrea metropolitana estan fent notables esforços per adequar l'oferta de titulacions, millorar la inserció laboral dels graduats, contribuir a transformar la recerca en innovació i potenciar la formació contínua.

En paral·lel, s'han posat en marxa a l'AMB un conjunt de projectes emblemàtics amb incidència sobre l'atracció d'inversió estrangera, l'emprenedoria i el talent en un entorn global. Cal citar, a títol d'exemple, el projecte "Barcelona KEY", impulsat per la Generalitat i els Ajuntaments de Barcelona i Sant Adrià del Besòs, que ja agrupa a una vintena d'institucions i d'empreses d'arreu del món al voltant de diferents propostes relacionades amb l'educació superior, la recerca i l'emprenedoria, amb l'objectiu de fomentar la **atracció de talent internacional** en l'àmbit de l'economia del coneixement. En aquesta mateixa línia, també cal valorar positivament les polítiques públiques adreçades a la captació i retenció del talent a Catalunya (PSH-Pla Serra Húnter, Icrea).

Tendències / reptes / oportunitats

"La globalització no és tant globalitzada com molts s'imaginen". Com diu Ghemawat (2011) el món va cap a la "semiglobalització", on es combinen la regulació estatal i la integració de mercats i fronteres. Els vectors de distància i proximitat continuarà jugant un paper fonamental, de manera que la **geopolítica** continuarà sent rellevant per analitzar els fenòmens socials i econòmics en entorns metropolitans.

Cal comptar també amb el fet de què el centre de gravetat econòmic del planeta s'està traslladant cap a Orient i que, a més llarg termini, ens trobarem davant **regions emergents** associades amb noves rutes comercials i noves onades migratòries, noves economies de ràpid creixement i "mercats frontera". De manera progressiva, el Mediterrani es configura com la porta d'entrada a Europa i l'Àfrica dels mercats asiàtics.

⁴ L'escut de la Cambra de Comerç de Barcelona ho expressa amb l'extraordinària concisió i expressivitat del llatí literari: *Terra dabit mercés. Undaque, divitias* ("La terra ens dona la prosperitat, però és més enllà de les ones que trobem la riquesa").

En aquest context la Barcelona metropolitana afronta el repte de competir amb altres ciutats per captar **inversió estrangera**, **atraure talent** d'arreu del món, generalitzar el domini d'**idiomes** estrangers (en particular de l'anglès) i aconseguir un **marc regulatori atractiu** per les empreses localitzades o que podrien decidir localitzar-se al territori.

Cal destacar especialment que per aspirar a ser una ciutat realment global Barcelona ha d'augmentar la **dimensió empresarial** i posicionar-se com a seu de grans empreses, institucions i altres entitats, públiques i privades, d'àmbit internacional. La universitat, pel seu costat, ha de poder donar resposta al procés de globalització, irreversible, de l'educació universitària. Entre les manifestacions més rellevants d'aquest procés cal senyalar alguns reptes d'envergadura, com la introducció de l'ensenyament *on line* i la progressiva internacionalització dels estudiants i del professorat.

Per altra banda, les tendències actuals i previsibles en l'àmbit de les relacions laborals i de l'organització empresarial apunten cap a un context fluid en el que les trajectòries professionals estaran vinculades a projectes seqüencials, sense expectativa de permanència en el mateix lloc de treball al llarg de la vida. En aquest nou context, les fronteres entre ocupació per compte aliena i emprenedoria es difuminen, i prenen cada vegada més protagonisme l'orientació al coneixement i la gestió del talent, que passen a ser els principals factors d'impuls empresarial i la clau de l'ocupabilitat. Les ciutats autènticament globals seran aquelles capaces de formar, atraure i retenir el millor talent internacional.

Objectiu estratègic

Més que el capital físic, tecnològic o financer, és el capital humà qualificat el que més contribuirà a determinar com s'insereixen les metròpolis en el mapa global de ciutats. En concret, cal preguntar-se sobre el paper de les grans empreses i les institucions internacionals, juntament amb les universitats i els centres de recerca d'excel·lència, com a pols de gravitació del talent internacional, però també sobre la configuració d'un entorn propici per al desenvolupament de talent propi amb projecció global.

La proposta estratègica en aquest eix passaria per **posicionar Barcelona com a seu d'empreses, institucions i centres de referència d'àmbit internacional**, en els terrenys econòmic i polític, científic, tecnològic, cultural i artístic, amb l'objectiu d'**atraure el talent internacional i retenir i projectar el propi arreu del món**.

Aquestes línies d'actuació, conjuntament amb les altres prioritats estratègiques plantejades en apartats anteriors, conflueixen per reforçar la percepció de la “marca Barcelona” i, sobretot, projectar cap al futur un “model Barcelona” singular i universal a la vegada.

Comparativa amb el Pla estratègic metropolità de Barcelona 2020 i altres projectes estratègics

Al Pla estratègic metropolità 2020 la qüestió del model de ciutat oberta al món es tracta principalment a “reptes i mesures” a l'eix titulat “Situat l'AMB com a referent en el nou marc global: major presència en els països que lideren el món i capitalitat del Mediterrani” i en palanques de canvi a l'apartat sobre “Incorporació als mercats mundials: ampli coneixement d'idiomes, connexions internacionals i marca Barcelona”. L'objectiu estratègic apunta cap a la capitalitat mediterrània de Barcelona, en el context d'un nou mapa geopolític global, a més d'impulsar una estratègia pròpia de relacions internacionals basada en la “diplomàcia de ciutats”. També es fa èmfasi en la gestió i promoció de la marca Barcelona.

Al document de reflexió estratègica de l'AMB inclou un apartat dedicat a la “Projecció exterior de Barcelona i atracció d'inversió estrangera directa”.

La noció de talent figura de forma destacada a l'actual Pla estratègic Visió 2020, sota el títol “Esdevenir una de les regions europees més atractives per al talent innovador”. Al text el talent es relaciona amb els conceptes d'emprenedoria i d'innovació, mitjançant l'objectiu estratègic de constituir a Barcelona un *hub* d'emprenedors innovadors, i es subratlla la importància de tenir present el potencial de xarxa que poden exercir els centres de recerca reconeguts internacionalment. Més endavant, quan es tracten de les palanques de canvi, un dels eixos és “una universitat i un sistema educatiu potents”.

Contacte

Pla Estratègic Metropolità de Barcelona

C/ Ausias Marc, 7. 08010 Barcelona

E-mail: plaestrategic@pemb.cat

Telf. 93 318 70 51

www.pemb.cat